

1000 UND 1 BUCH 2015

Franz Lettner, glavni urednik avstrijske strokovne revije za otroško in mladinsko literaturo, *1000 und 1 Buch (1000 in 1 knjiga)* v uvodniku, v katerem vsakokrat poda vsebino številke, v **prvi številki** posebej poudari, da je revija že tretjič zaporedoma uvrščena v ožji izbor za nagrado za medije (avj medienpreis). Sicer pa je prva številka tematsko uglašena na pojavnost portreta v knjižnih ilustracijah.

Jens Thiele je svoj prispevek naslovil z vprašanjem *Wo steht das Porträt in der Kinderbuchillustration?* (Kaj je s portretom v ilustracijah otroških knjig?). V krajšem eseju razmišlja o odnosu med klasičnim portretom, sliko, ki jo navadno umestimo na zid, in med obrazi v knjižnih ilustracijah, ki dopolnjujejo tekst ali pa tekst dopolnjuje ilustracije. Na izbranih knjižnih primerih prikaže različnost portretnega likovnega upodabljanja, od preprostega, ko s »piko, piko, vejico, črto« (»Punkt/Punkt/Komma/Strich«) dobimo obraz, preko realistično narisanih portretov, ekspresivnih otroških obrazov, razumljenih le v dialogu s tekstom, stripovskih in virtualnih junakov, na upodobitve katerih vplivajo film, TV in digitalizacija, do portretov z zakritimi obrazi ali celo do radikalnih oblik, kot so portreti brez obraza.

Sledi nekaj portretov pisateljskih in likovnih ustvarjalcev mladinskih knjig.

Tamara Bach je poskušala v prispevku *Heinrich, mir graut vor dir* (Heinrich, ob tebi me je groza) predstaviti vsestranskega nemškega avtorja Finn-Ole Heinricha, pisatelja, scenarista, gledališkega, radijskega in filmskega ustvarjalca, prejemnika številnih nagrad. Že samo srečanje z dinamičnim, vsepovsod prisotnim človekom ji je povzročilo ne malo težav.

Zgodovinarka, novinarka in pisateljica Maren Gottschalk predstavlja v

prispevku *Die Balance von Nähe und Distanz* (Ravnotežje med bližino in daljavo) samo sebe kot avtorico življenjepisov znamenitih osebnosti, ki jih želi približati mladim bralcem. Svoja tovrstna dela zmeraj skrbno načrtuje. Ko izbere osebo, o kateri bo pisala, obišče kraje, kjer se je ta oseba zadrževala, naveže stike z ljudmi, ki so osebo poznali, in se skuša dokopati do vseh virov in dokumentov, ki osebo razkrivajo. Na ta način je nastalo že lepo število biografij, med njimi biografije Nelsona Mandele, Fride Kahlo, Sophie Scholl in Astrid Lindgren.

Pisatelj in založnik Bruno Blume v prispevku *Einer wie keiner. Eine wie keine* (Eden kot nobeden. Ena kot nobena) z veliko naklonjenostjo piše o odlični nemški ilustratorki Jacky Gleich. Za slikanico *Hat Opa einen Anzug an?* (Ali je ded oblečen?), za katero je prejela nemško nagrado za mladinsko literaturo, sta z avtorico teksta Amelie Fried ustvarili izjemno zgodbo, v kateri sta otrokom jasno in na njim razumljiv ter primeren način spregovorili o smrti. Sicer pa je ilustratorica kritična do sedanje založniške politike, ki prepogosto daje prednost prodaji pred kvaliteto.

Dnevniški zapisi so način, da predstaviš samega sebe. Heidi Lexe v prispevku *Cool wie Herr Kuhles. Literarischer Erfolg in jungen Jahren: Frederico Doretti im Porträt* (Kul kot gospod Kuhles. Literarni uspeh v ranih letih: portret Frederica Dorettija) piše o tovrstnem načinu literarnega ustvarjanja in izjemnem ter nadarjenem Riku Andreasa Steinhöfla.

Odlična ilustratorja Tobias Krejtschi in Jonas Laustroer, ki sta zelo različna po karakterju in po likovni govorici, osebno pa sta velika prijatelja, sta drug drugega potretirala. Oba portreta razkrivata značaj tako upodobitelja kot upodobljenca. V prispevku *Bon Voyage Fischkopf* (Srečno pot ribja glava) opiše Marlene

Zöhrer njune podobnosti in njune različnosti ter njune umetniške strategije.

Jens Thiele je z ekspresivnimi kolaži opremil novo izdajo balade Conrada Ferdinanda Meyerja *Die Füße im Feuer* (Noge v ognju). V prispevku *Zur Inszenierung eines Frauenporträts* (Uprizoritev ženskega portreta) opiše svoj pristop do krvave zgodbe iz preteklosti, v kateri je moral upodobiti glavno figuro, umorjeno žensko, in celotno baladno zgodbo vizualno predstaviti bralcu.

Susanna Wengeler je imela priložnost, da je prisostvovala nastajanju nove ilustracije Stefanie Harjes. Svoje vtise je fotografirala in zapisala v prispevku *Eine fotografische Begegnung mit Illustratorin Stefanie Harjes* (Fotografsko srečanje s Stefanie Harjes).

Christina Ulm nas v prispevku *Neuland. Eine Reise durch die literarischen Welten von Nina Blazon* (Ledina. Potovanje po literarnih svetovih Nine Blazon) povede v svetove pisateljice Nine Blazon, ki piše fantazijske, zgodovinske in kriminalne zgodbe. Ob tem nam razkrije tudi avtoričin ustvarjalni pristop. Nina Blazon je bila rojena v Kopru.

Švicarska avtorja, dolgoletna sodelavca, pisatelj Lorenz Pauli in ilustratorica Kathrin Schärer, v svojem dopisovanju iskreno in prijateljsko pišeta drug o drugem. Vpogled v njuna pisma dobimo v prispevku *Her mit der nächsten Geschichte* (Semkaj z naslednjo zgodbo).

Tudi trije prispevki: *Bist du die Frau mit den Büchern?* (Si ti gospa s knjigami?), *O. T. oder: Endstation Sehnsucht – Von einer, die auszog, das Fürchten zu lernen* (O. T. ali: Končna postaja hrepenenje – O tisti, ki je šla spoznavati strah), *Knapp vorbei ist auch daneben* (Ob mimo je tudi poleg) so portreti, in sicer promotorke knjig in branja Henrike Blum, novinarke in kritičarke Christine Knödler in lektorice Natalie Tornai. Same odgovarjajo na vnaprej zastavljena vprašanja o sebi in svojem odnosu do literature.

Slikar Artur Bodenstern, ki deluje na raznovrstnih področjih, od opreme prostorov do reklam, je začel ilustrirati knjige za otroke. O tej svoji izkušnji piše v prispevku *Ich sitze da und zeichne* (Sedim in rišem).

V Frankfurtu so leta 1999 ustanovili skupino Labor, za katero je značilno, da več mladinskih ustvarjalcev, pisateljev in ilustratorjev ustvarja v skupnem ateljeju. O tem, kako se pri delu spodbujajo in dopolnjujejo, pripoveduje Jörg Mühle avtorici prispevka *Von der Wohngemeinschaft zur Ersatzfamilie* (Od stanovanjske skupnosti do nadomestne družine), Silke Rabus.

Leteti s krili ali pa brez njih, tudi pasti, leteti le v fantaziji, poleteti z raketo v veselje, videti svet s ptičje perspektive, doživeti občutek svobode, so že prastare človekove želje in so tudi pogosta tema v mladinski literaturi. Prispevki v **drugi številki** so posvečeni mladinskim knjigam, ki govorijo o letenju.

Marlene Zöhrer je za prispevek *Einfach mal abheben* (Enostavno enkrat vzleteti) izbrala primere mladinskih knjig, v katerih so zgodbe o osvajalcih neba, zračnih akrobatih in pilotih. To so pravljične zgodbe, v katerih junaki, tudi živalski, lahko letijo brez vsega, zgodbe, v katerih si junaki izdelajo pripomočke za letenje, in če so preveč predrzni tudi strmoglavijo, zgodbe, v katerih junake preveva želja po svobodi, zgodbe, v katerih se junaki med letenjem rešijo svojih fizičnih ali pa psihičnih težav.

Pri letenju je treba računati tudi s padci. Do teh lahko pride pri poskusih letenja, tudi letenja z dežnikom ali pa pri nesreči v gorah, lahko so namerni padci, samomorilni skoki v globino, lahko so padci strmoglavljenih letal, katere lahko nekateri preživijo, lahko so tudi psihični padci. Primere padcev v mladinski literaturi je zbrala in komentirala Katharina Portugal v prispevku *Vor uns der Abgrund* (Brezno pred nami).

Pisani in še posebej rdeči baloni so si zagotovili trdno mesto v slikanicah. Baloni razveseljujejo in osrečujejo in ob pogledu nanje se večini razvedri obraz. Nekaj slikanic z motivi balonov opiše Ines-Bianca Vogdt v prispevku *Niemand kann mit einem Ballon unaufgeheitert bleiben* (Balon prežene slabo voljo).

Christina Ulm, Heidi Lexe in Sonja Loidl v svojih prispevkih izpostavijo tri tipe knjig o letenju in o letalcih, ki se pojavljajo tudi v knjigah za mlade. Prva obravnava v prispevku *Superhelden* (Superjunaki) nekaj knjig, v katerih nastopajo super junaki, ki imajo svoje vzornike v stripih in v filmih in v katerih ti junaki, med njimi se odlično izkažejo tudi živalski, premagujejo nemogoče in pomagajo, da prevlada dobro.

Heidi Lexe v prispevku *Geflügelte Geistwesen* (Krilata duhovna bitja) opiše nekaj knjig, v katerih nastopajo angeli, ki imajo vselej vlogom zaščitnikov in povezovalcev z bogom. V bibličnih zgodbah se bolj posveti likovnim upodobitvam angelov.

Z letenjem so povezani tudi zmaji. Sonja Loidl izbere v knjigah nekaj tovrstnih fantazijskih bitij, ki so uničevalna in jih je treba premagati, ali pa so po vzhodnjaškem vzoru človeku naklonjena. Ker pa se tudi zmaji morajo naučiti leteti, naslavlja svoj prispevek z vprašanjem *Ich fliege, also bin ich?* (Letim, torej sem?).

Dvigniti se v zrak in leteti pomeni tudi videti svet s ptičje perspektive. S takim pogledom ilustratorji omogočijo bralcu, da se poistoveti z letalcem, da vidi vse tako, kot vidi on, in da tudi uživa v občutku svobode. Pogled s ptičje perspektive je podoben pogledu, ki ga omogoča filmska kamera. Ilustrator lahko prikaže celotno prizorišče, total, v naslednjem prizoru pa svoj pogled zoomira na detajl. Silke Rabus v prispevku *Von oben nach unten!* (Od zgoraj navzdol!) opiše nekaj primerov dobro izkoriščene ptičje perspektive v slikaniških pripovedih.

Peter Rinnerthaler v prispevku *Ikaros, Flyer und Space Shuttle* (Ikar, letalec in vesoljski taksi) zasleduje knjige, v katerih je opisana zgodovina letenja od začetkov do danes in v katerih so predstavljeni letalci in letalke, ki so zaradi svoje neizmerne želje po letenju in svojega poguma, tudi s tveganjem svojega življenja, pripomogli k uresničevanju želje leteti čim više in čim hitreje, tudi v vesirje.

Manuela Kalbermatten nas s knjigami popelje na temno stran meseca in v prispevku *In den düsteren Mondessümpfen* (Mračni mesec) pokaže nevarnosti, povezane z našim satelitom, izpostavi tekmovalnost pri njegovem osvajanju, ne izogne se zlorabi živali pri poskusnih poletih. Vendarle je v mnogih knjigah mesec tudi čaroben, nas privlači, že tisoče let ga opazujemo in občudujemo in si želimo stopiti na njegova tla. In vedno bolj se zavedamo, da je njegova usoda tudi naša, njegovo uničenje bi bilo usodno tudi za naš planet.

Tudi prispevek Jane Sommeregger *In die Luft fliegen* (Eksplozirati) ni optimističen, saj predstavlja knjige, ki obravnavajo tragične in žalostne zgodbe, v katerih so mladi žrtve terorističnih napadov.

Tej številki je priložena zloženska s predstavitvijo mladinskih knjig, ki so prejele avstrijsko državno nagrado Österreichischer Kinder- und Jugendbuchpreis 2015. Nagrajene knjige so štiri:

- Sarah Michaela Orlovský, Michael Roher: *Valentin, der Urlaubsheld*. (Valentin, junak počitnic). Za bralce od 6. leta dalje.
- Marjaleena Lembcke, Elsa Klever: *Eva im Haus der Geschichten*. (Eva v hiši zgodb). Za bralce od 9. leta dalje.
- Lizzy Hollatko: *Der Sandengel*. (Peščeni angel). Za bralce od 11. leta dalje.
- Renate Habinger, Verena Ballhaus: *Kritzl & Klecks. Eine Entdeckungsreise ins Land des Zeichnens & Ma-*

lens. (Čačka & Packa. Odkrivanje risanja in slikanja). Za bralce od 7. leta dalje.

Na zloženki je predstavljenih še deset mladinskih knjig, uvrščenih v kolekcijo, zbirko kandidatk za nagrado, ki si zaslužijo posebno pozornost.

Avtorji prispevkov v **tretji številki** proučujejo, kako so v mladinskih knjigah izražena in opisana čustva, in kako se bralci odzivajo na emocije v literarnih besedilih in slikah.

Pisateljica Susan Kreller v prispevku *Gefühlsfänger. Wie Emotionen zu Sprache werden* (Lovec občutkov. Kako se ubesedijo emocije) razlaga na primerih iz svojih knjig, kako je z besedami opisala občutke, kot so sreča, ljubezen, še posebej prehode iz žalosti v jezo, iz nevoščljivosti v ljubosumje, iz upanja v razočaranje. Zase pravi, da ves čas intenzivno zasleduje emocije. Pri literarnem opisu emocij obudi svoja mladostna občutenja in občutenja, ki jih je zasledila pri mladostnih sovrstnikih, pozorna je na to, katere prispodobne, primerjave in druga literarna sredstva so za predstavitvev emocij združljiva z izkustvenim horizontom mladih.

Pisateljica Christine Knödler v prispevku *Wölfin im Prinzessinnengewand* (Volkulja v princeskini obleki) predstavlja svojo prijateljico, uveljavljeno nemško ilustratorko Regino Kehn. V analizi njenih del pokaže na umetniški pristop, s katerim se loti ilustriranja zgodbe: z velikim občutkom do teme in do bralca, z uporabo različnih slikarskih tehnik, a vedno z jasno močno konturo, brez dekoracij, s poudarkom likovnega izraza vsebine zgodbe. To je možno razbrati tudi na številnih priloženih ilustracijah.

Simone Kremsberger v prispevku *Grosse Klappe* (Bahanje) opozori na največkrat pretirane in nesmiselne tekste na knjižnih ovitkih, katerih vodilo je predvsem komercialne narave.

Kathrin Wexberg se posveti komičnosti in tragičnosti v knjigah za mlade, med njimi tudi v knjigi nizozemske pisateljice Marjolijn Hof *Majhna možnost*. V prispevku *Ist es eine Komödie? Ist es eine Tragödie?* (Je to komedija? Je to tragedija?) ugotavlja, da pri sodobnih družinskih romanih prevladuje tragi-komika.

Daniela A. Frickel v prispevku *Kaum auszuhalten!* (Komaj za zdržati!) razmišlja o občutkih strahu in veselja ob branju knjige Patricie Mc Cormick *Der Tiger in meinem Herzen* (Tiger v mojem srcu), pretresljivi zgodbi kamboškega dečka, ki je preživel grozote v ujetništvu rdečih kmerov.

Anna Stemmann v prispevku *Gefühle im Dazwischen* (Občutki v vmesnem) piše o poetiki stripov. Občutki se v stripu zaradi součinkovanja teksta in slike podvojeno manifestirajo. Že zdobljeni okvir panela je pokazatelj jeze in žalosti, v kaotični arhitekturi ob strani se odraža turbulenca protagonistov, nazobčana oblika govornega oblčka pomeni leden govorni ton, zgovorna je že sama razporeditev panelov, prazni prostori med paneli ustvarjajo vmesni prostor za odmor in za razmislek, kjer se posredno izrazi nepovedano. V tem diferenciranem pripovednem spektru se razbira poetika stripa.

O tem, kdaj govorimo, da je neka knjiga napeta, razmišlja Christina Ulm v prispevku *Spannend* (Napeto). V groben loči tri načine, ki ustvarijo napeto situacijo: suspenz, misterij in presenečenje. Sicer pa je tudi vsaka dobra knjiga, kot velikokrat rečemo, napeta knjiga. Je pa seveda odvisno od bralca, kaj doživlja kot napeto.

Andrea Kromoser v prispevku *Nebe-laugen* (Zamegljeno) piše o predstavitvi občutkov v slikanici, kjer imata svojo moč beseda in slika. Pisatelj opis občutka lahko ilustrator vizualno dopolni in občutek poudari z barvo, govorico

telesa, osvetlitvijo in s simboličnimi praznimi prostori. Kromoserjeva svoje ugotovitve podkrepi s priloženimi ilustracijami.

Maja Nielsen, pisateljica, predvsem poučnih knjig za mlade, v prispevku *Wissen spannend und hautnah: Abenteuer Sachbuch* (Napeto in pronicljivo: pustolovska poljudnoznanstvena knjiga) piše o svojem načinu pisanja poučnih knjig. Prepričana je, da je poleg preverjenih podatkov potrebno tudi v poučnih knjigah opisati občutke ljudi, ki so odkrivali nov svet, objadrali oceane, doživeli nesreče, se podali v neznan svet med domorodce, občutke športnikov ob usvojitvah vrhunskih rezultatov in občutke oseb, ki so se s svojimi deli zapisale za vedno v zgodovino človeštva. Zato sama naveže stike z ljudmi, ki so povezani z dogodki, o katerih piše, in če se le da, tudi sama obišče prizorišča, in se o temi nastajajoče knjige pogovori s strokovnjaki, ki to temo znanstveno proučujejo. Je avtorica preko dvajsetih knjig, ki so priljubljene med bralci in nagrajene s strani strokovne kritike.

Senzibilnost ima več odtenkov, ki so prisotni tudi v literaturi za mladostnike. Peter Rinnerthaler pokaže v prispevku *Was heisst hier sensibel? Eine Klimax der jugendliterarischen Sensibilität* (Kaj je tu senzibilno? Vrhunec senzibilnosti v mladinski literaturi) na nekaj izbranih knjižnih primerih različne stopnje občutljivosti, ki jo doživljajo literarni junaki, kot so sentimentalnost, empatija, samozашčita, pa stopnje od normalne preko močne do pretirane občutljivosti.

V naših življenjih pa tudi v literaturi je veliko dogodkov povezanih s čakanjem. Za nekatere je čakanje nekaj nevzdržnega, za druge je priložnost, da opazujejo okolico, poklepetajo z drugimi čakajočimi in se na nek način pravzaprav zabavajo. Prav čakanju, ki ima pomembno vlogo tudi v mladinski literaturi, je namenjena tema prispevkov v **četrti številki**.

Susan Kreller v prispevku *Das Telefon schweigt* (Telefon molči) izpostavi nekaj knjig za otroke in mladino, v katerih ima čakanje odločilno vlogo. V teh knjigah je opisano čakanje na rojstni dan, čakanje na enega od staršev, da pride po otroka v vrtec, čakanje na srečanje z ljubljeno osebo, čakanje na čudež, kot je npr. ozdravljenje, čakanje na izginulo osebo, ki je bila ugrabljena ali ki je samovoljno brez besed zapustila svojo družino, čakanje na rešitev iz brezupne situacije v ujetništvo pahnenih ljudi, čakanje na spremembo identitete.

Čakanje je povezano s prostori, kjer se čaka. Silke Rabus v prispevku *Wie die Zeit vergeht ...* (Kako mineva čas ...) opiše mesta čakanja v slikanicah. V slikanici *Fünfter sein* (biti peti) prikažeta Ernst Jandl in Norman Junge hladno vzdušje v čakalnici zdravnika za bolne igrače. V slikanici *Jumbojet* (Jumbo jet) ustvarita Heinz Janisch in Søren Jessen imaginarni svet, ki se poraja v glavah čakajoče dvojice prijateljev. V slikanici *Lisa wartet auf den Bus* (Liza čaka na avtobus) spremeni Sven Nordqvist avtobusno postajo na podeželski cesti v prostor živahne komunikacije med čisto neznanimi ljudmi. V slikanici *Wann kommt Mama?* (Kdaj pride mama?) pa Lee Tae-Jung in Kim Dong-Seong prikažeta stisko čakajoče deklice na tramvaj, ki bo pripeljal njeno mamo.

Christina Ulm v prispevku *Warten auf das Schlüpfen* (Čakanje, da se izleže) doda še nekaj slikanic, v katerih se čaka, da se iz jajca izleže mladiček, ki so lahko spodbuda za družinske živalske zgodbe.

Franz Derdak v svojem zapisu *Heremakono* (v Maliju pomeni heremakono čakanje na srečo) prispeva predstavitev nekaterih mladinskih knjig, v katerih je čakanje bistveno povezano z begunci, z ljudmi, ki bežijo pred političnim nasiljem, vojnama ali pa si poskušajo drugje omogočiti boljše, človeka vredno življenje: Robert Klement: *70 Meilen*

zum Paradies (70 milj do raja, 2006), Deborah Ellis: *Afghanistan-Trilogie* (Afganistanska trilogija, 2010), Judith Kerr: *Warten bis der Frieden kommt* (Čakanje dokler ne bo mir, 1975), Dirk Reinhardt: *Train Kids* (Otroci vlaka, 2015).

Prispevek *Warten* (Čakanje) je prvoosebni leposlovni opis brezdelnega potepanja po Carigradu, ki omogoča tudi opazovanje banalnih stvari in srečevanje ljudi z ulice. Ob tem pa je nenehno prisotno čakanje na izpolnitev želje. Besedilo je napisala pisateljica Jutta Richter, ki je prejela že vsa pomembna nemška priznanja za literaturo, tudi Deutscher Jugendliteraturpreis, in v katere delih ima čakanje kot motiv ali kot dramaturško sredstvo pomembno vlogo.

V izrednih razmerah je marsikdo obsojen na čakanje sporočil, ki so lahko življenjskega pomena. Kathrin Wexberg je za prispevek *Ich warte jeden Tag auf Post von dir* (Vsak dan čakam na pošto od tebe) izbrala nekaj mladinskih knjig, v katerih se dogajanje veže na čas vojne ali pa na kalvarijo beguncev. V preteklosti se je čakalo na pošto, danes omogočijo pametni telefoni hitrejšo povezavo med ljudmi, vendar pa begunci z enako nestrpnostjo čakajo na vesti o družini, ki je ostala doma, domači pa na vesti o beguncu.

Veliko čakanja je tudi v stripih. Peter Rinnerthaler v prispevku *Warten ist in Graphic Novels ein prekärer Zustand* (Čakanje je v stripih prekarno stanje) poda mnenje o tem, kako učinkoviti so bili Lukas Jülicher, Mawil, Boulet in Pénélope Bagieu, Sascha Hommer, Zeina Abirached ter Arne Bellstorf pri upodobitvi prizorov čakanja v svojih stripih.

Ela Wildberger v prispevku *Ein paar Tage halte ich aus im tanzenden Haus* (Nekaj dni zdržim v plešoči hiši) predstavi dve zgodbi, in sicer zgodbo Alberta Wendta *Das tanzende Häuschen* (Plešoča hišica, 2015) in zgodbo Edwarda van de Vendela in Mattiasa De Leeuwa

Lena und das Geheimnis der blauen Hirsche (Lena in skrivnost modrih jelenov, 2014), v katerih je osrednji motiv dogajanja čakanje. V prvi zgodbi čaka deklica Tina na železniški postaji na svojo mamo. Med čakanjem se v njeni domišljiji prostor spremeni in znajde se v bivališču med raznimi živalmi, dokler se končno ne sreča z mamo. V drugi zgodbi doživljata Lena in njen brat Raf srečanja z modrimi jeleni, ki se pojavljajo zelo nepričakovano, dokler se to ne zgodi zadnjič. Za Tino se je čakanje srečno končalo s snidenjem z mamo, za Leno in Rafa pa s spoznanjem, da se je s koncem magije v njunem življenju nekaj končalo in se začela nekaj novega.

Tako v romanu kot pri filmu je temelj in bistvo napetosti prav čakanje. Vemo, da se bo nekaj zgodilo, ne vemo pa kaj, kdaj in kako. Mojster za pravo mero čakanja, ki je do skrajnosti napelo živce gledalcev, ne da bi izgubili interes ali se začeli dolgočasiti, je bil filmski režiser Alfred Hitchcock. Sčasoma je začelo v filmih prevladovati vse več akcije, vse se je začelo dogajati bliskovito hitro. Robert Buchschwentner spregovori o tem več v prispevku *Don't look now* (Sedaj ne glej), pa tudi o tem, da se zopet pojavljajo filmi, v katerih je čakanju posvečenega več časa (npr. v nadaljevanju *Igra prestolov*).

V knjigah kanadske pisateljice Polly Horvath *Waffelsommer* (Vafljevo poletje) in *Marshmallow-Winter* (Slezova zima) je osrednja tema zgodb čakanje. V prvi čaka deklica Primrose na vrnitev staršev, ki jih je med viharjem odnesla voda, v drugi čaka deček Ked na dom v rejniški družini. Ob zbiranju receptov pa ne mineva le čas, ampak lahko dobiš tudi kakšen dober nasvet za življenje. Knjigi predstavi Klaus Nowak v prispevku *Warten auf Wunder* (Čakanje na čudež).

Elisabeth von Leon v prispevku *Warten auf das Aufwachen* (Čakanje na prebujenje) obravnava zgodbe o globokem snu in iz njega. Gre za zgodbe

s pogledom v onostranstvo ali iz njega, ki jih pripovedujejo tisti, ki so preživeli stanje v komi, in tisti, ki so čakali ob tako prizadeti osebi, da pride k sebi.

V pogovoru s Klausom Nowakom se razkriva večkrat nagrajena in plodovita ilustratorka Britta Teckentrup. V prispevku z naslovom *Reduziert auf das Wesentliche* (Zmanjšano na bistveno) pojasnjuje svoj umetniški pristop. V tem letu je izdala šest knjig, bralce je posebej navdušila s poučno slikanico *Alle Wetter* (Vsa vremena), v kateri s tekstom in ilustracijo prikaže in pojasni vremenske pojave.

Prispevek *Ein Wunschzettel* (Listek želja) je nagovor Birgitte Kollmann založbi, naj ponatisne pesniško zbirko Reinerja Kunzeja *Wohin der Schlaf sich schlafen legt* (Kam gre spanje spat) z ilustracijami Karla Frante. Pogreša pa tudi film in knjigo *Le Ballon Rouge* (Rdeči balon) Alberta Lamorissa. Čeprav izhaja ogromno novih knjig za otroke in mladino, obžaluje, da teh zakladov iz preteklosti ni možno kupiti, in čaka na njihov ponatis.

Prevajalec Rolf Erdorf je na svojem potovanju po Flandriji obiskal tudi manjšo založbo Eenhoorn iz Wielsbeka, ki izdaja zanimive in imenitne slikanice. V prispevku *Die jungen Flamen* (Mladi Flamci) predstavi slikanice uspešnih avtorjev, ki pogosto sodelujejo: pisatelj Edwarda van de Vendela, Leen van den Berg, Tine Mortier in ilustratorje Ingrid Godon, Carlla Cneuta, Alaina Fersterja, Kaatje Vermeire, Antona van Hertbruggena in Mattiasa De Leeuwa. Posebna odlika teh slikanic, ki je rezultat tesnega sodelovanja med pisateljem in ilustratorjem je, da ilustracija ni le podrejena tekstu, ampak lahko zaživi v polni umetniški kreaciji. Te slikanice so primerne za otroke, odrasle in celo za bibliofile.

Avstrijska pisateljica Sonja Kaiblinger je prisotna na literarni sceni šele dobra

tri leta, za svoja dela pa je že prejela nagrade in priznanja s strani strokovne žirije in od mladih bralcev, kot sta Leipziger Lesekompass 2014 in Lesestimmenpreis 2015. Christina Ulm se v prispevku *Not very scary* (Ne preveč boječ) s pisateljico pogovarja o knjigah, ki jih je že izdala, še posebej sta izpostavili knjigo *Scary Harry* (Plašni Henrik), in o njenih literarnih nastopih pri mladih bralcih, za katere pisateljica meni, da so zelo pomembni in koristni tudi za njo samo.

V vsaki številki revije so, tako kot vedno, številne recenzije novejših knjig za otroke in mladino in strokovne literature o mladinski literaturi.

V mesecu maju je izšla **posebna številka**, ki je posvečena avstrijski nagradi za otroško in mladinsko literaturo, Österreichischer Kinder- und Jugendbuchpreis, ki v tem letu praznuje 60. obletnico. Seveda ni bilo mogoče zajeti vsega dogajanja iz tega relativno dolgega, pestrega in raznolikega obdobja. Izbrani prispevki pa vendarle nudijo vpogled v zanimiv razvoj mladinske literature, v kriterije nagajevanja in v založniško dejavnost.

Franz Lettner je za prispevek *60 Jahre ÖKJB-Preis: Daten und Fakten* (60 let ÖKJB-nagrade: podatki in dejstva) zbral podatke, ki predstavljajo pravila nagrade, število nagrajenih knjig, tako domačih kot prevedenih, založbe, ki so izdale nagrajene knjige in ki so še prisotne, in tiste, ki jih iz kakršnegakoli razloga ni več, in nagrajene avtorje. Ob ustanovitvi nagrade leta 1954 je veljalo, da so lahko nagrajene samo knjige živčih avstrijskih pisateljev, ki so izšle pri avstrijskih založbah in bile uvrščene na priporočilni seznam avstrijske komisije za pisanje za mlade pri zveznem ministrstvu za pouk. Nagrada je znašala 10 000 šilingov. V naslednjih letih je prišlo do več sprememb. Po letu 1966 so se za nagrado lahko potegovali tudi knjige tujih avtorjev, ki so izšle pri avstrijskih založbah.

Od leta 1967 se podeljujejo tudi nagrade za ilustracijo, od leta 1971 nagrade za prevode, od 1973 še za poučne knjige. Nekaj let je veljalo, da nagrajeni avtor tri leta po prejetju nagrade ne more prejeti nagrade, kar pojasni, zakaj nekatere izvrstne knjige niso bile nagrajene. Sedaj velja, da je ÖKJBP državna nagrada za umetniško ustvarjanje pisateljev, ilustratorjev, prevajalcev. Upoštewane so tudi knjige avstrijskih avtorjev, ki so izšle pri tujih založbah. Sedaj so letno nagrajene štiri knjige s po 6 000 evrov, deset knjig pa je uvrščenih v posebno kolekcijo. Do sedaj je bilo nagrajenih 321 knjig, od tega 82 prevodov. 672 knjig je bilo uvrščenih na častne liste, zadnja leta v kolekcije. V preteklosti je bila nagrajena ena knjiga ali več, od leta 2005 so redno podeljene štiri nagrade. Založba, ki je izdala največ nagrajenih knjig, je Jungbrunnen in še vedno izdaja mladinsko literaturo. Nekaj založb, ki se tudi lahko pohvali z izdajo nagrajenih knjig, pa nima več mladinskega programa ali pa sploh ne obstajajo več. Med nagrajenimi ustvarjalci z nagrado ÖKJBP je bila največkrat, petnajstkrat, nagrajena pisateljica Käthe Recheis.

Ernst Seibert v prispevku *Gepriesen und wohlbehalten* (Nagrajeno in dobro) poda svoje mnenje o nekaterih avtorjih in njihovih knjigah, ki so bile nagrajene ali pa uvrščene na častne liste ÖKJBP v prvih tridesetih letih, od leta 1955 do leta 1985.

Ines Galling v prispevku *Das Skandinavienhoch über Österreich* (Skandinavski piš nad Avstrijo) opiše obdobje od sedemdesetih do devetdesetih let prejšnjega stoletja, ko se je v Avstriji in drugih nemško govorečih deželah pojavilo izjemno zanimanje za skandinavsko mladinsko literaturo, posebej za švedsko in norveško. Relativno veliko teh prevedenih knjig je bilo nagrajeno z ÖKJBP ali bilo uvrščenih na častno listo. Avtorji, med njimi Tove Jans-

son, Inger Brattström, Torill Eide, Tor Fredheim, Jostein Gaarder, so s svojimi knjigami za otroke in za mladostnike z novo, tudi problemsko tematiko, močno vplivali na mladinsko literaturo avstrijskega in celotnega nemškega govornega območja.

Silke Rabus v prispevku *Michael Roher frisiert medaillenreif* (Michael Roher frizira zrelo za medaljo) z veliko naklonjenostjo piše o ilustratorju Michaelu Roherju. Ilustrator je vzbudil pozornost s svojo duhovito slikanico *Fridolin Franse frisiert* (Fridolin Resa frizira), za katero je prejel leta 2011 ÖKJBP. Od tedaj je ustvaril okrog 20 knjig, od katerih sta bili dve uvrščeni v kolekcijo, za knjigo *Oma, Huhn und Kümmelfritz* (Babica, kokoš in kumina) je ponovno prejel ÖKJBP leta 2013, za knjigo *Valentin, der Urlaubsheld* (Valentin, počitniški junak) pa jo je leta 2015 prejel skupaj s Sarah Michaelo Orlovský).

V prispevku *Preisverleihung* (Podelitev nagrade) je predstavljena ugledna avstrijska pisateljica Jutta Treiber, prejemnica številnih pomembnih nagrad. S svojimi knjigami se je uvrstila na častno listo, za knjigi *Der blaue See ist heute grün* (Modro jezero je danes zeleno) in *Der Grossvater im rostroten Ohrensessel* (Ded v rjavordečem naslonjaču) je leta 1996 in leta 2007 prejela ÖKJBP. V reviji pa je predstavljena z odlomkom iz romana za odrasle *Die Zeit und Hannah* (Čas in Hana).

Heidi Lexe v prispevku *Wilde Wasser* (Divje vode) obravnava na nekaterih izbranih primerih nagrajenih knjig in kandidatki za nagrado razvoj romana za mladostnike. Ugotavlja, da je zaznati spremembe v obliki, vsebinski tematiki in tudi pristopu k mladinski literaturi avtorjev, ki so sicer pisali za odrasle.

Franz Lettner posveča svoj kratek prispevek *Käthe Recheis und der erste Blick* (Käthe Recheis in prvi pogled) ugledni pisateljici Käthe Recheis, največkrat

nagrajeni avtorici z ÖKJBP, 16 njenih knjig pa je bilo uvrščenih na častno listo.

Kathrin Wexberg predstavi v svojem prispevku *Grosse Töchter* (Velike hčere) z ÖKJBP nagrajene knjige, v katerih so zgodbe povezane z zgodovinskimi in političnimi dogodki. Zanimivo je, da so glavni liki v teh zgodbah ženski. Predstavljene so naslednje knjige: Karl Bruckner: *Sadako will leben* (Sadako hoče živeti. Nagrada 1961.), Christine Nöstlinger: *Rosa Riedl-Schutzgespenst* (Rozi Rigler – dobri duh. Nagrada 1979.), Renate Welsh: *Johanna* (Ivanka. Nagrada 1980.), Toshi Maruki: *Das Mädchen von Hiroshima* (Deklica iz Hirošime. Nagrada 1985.), Käthe Recheis: *Lena. Unser Dorf und der Krieg* (Lena. Naša vas in vojna. Nagrada 1988.), Robert Klement: *70 Meilen zum Paradies* (70 milj do raja. Nagrada 2007.).

Simone Kremsberger namenja svoj prispevek *Mit Fraulenzen zum ersten Preis* (S Fraulenzen do prve nagrade), kot sama pravi, fenomenalni dvojici Lilly Axster in Christine Aebi, ki sta že za prvo skupno delo *Wenn ich gross bin, will ich fraulenzen* (Ko bom velika, bom fraulenzen – žensko društvo) dobili leta 2004 ÖKJBP, nato pa bili nagrajeni še v letih 2006, 2008 in 2013.

Prispevek *Gewinnen – Verlieren?* (Dobiti – izgubiti?) je skupni dvostranski slikovni in tekstovni prispevek na temo dobiti – izgubiti, ki sta ga za to številko revije naredili Christine Aebi in Lilly Axster. Avtorici sta skupaj ustvarili štiri slikanice, ki so bile vse nagrajene z ÖKJBP.

Michael Schmitt v prispevku: *Juror sein* (Biti član žirije) poda svoj pogled na delo žirije, kjer mora vsak član zavzeti svoje stališče, vsi skupaj pa stališča pretehtano uskladiti.

Christina Ulm v prispevku *Schlachtengetümmel* (Bojni vrvež) piše o knjigi *Die Brüder von Solferino* (Bratje iz Solferina), s katero se je njena avtorica

Kathrin Steinberger uvrstila med odlične pisateljice zgodovinskih romanov za mlade in leta 2011 prejela zanjo ÖKJBP.

Peter Rinnerthaler nas v prispevku *Anarchistin, gut gekleidet* (Anarhistka, dobro oblečena) spomni na leta 2005 nagrajeno slikanico avtoric Karle Schneider in Stefanie Harjes *Die Häuser der Selma Khnopff* (Hiše Selme Knopff) o samozavestnem, samosvojem in zelo dobro oblečenemu dekletu.

Pod naslovom *Leider nicht ...* (Žal ne ...) je objavljen manjši izbor knjig, ki niso bile nagrajene, vsekakor pa si zaslužijo pozornost. Razlog, da so ostale nenagrajene, je bil povezan s pravilnikom (triletni moratorij od prejema nagrade, izid pri neavstrijski založbi) Nekaj teh knjig: Heinz Janisch, Lisbeth Zwerger: *Die Arche Noah*, 2008 (Noetova barka), Heinz Janisch, Hannes Binder: *Ich ging in Schuhen aus Gras*, 2013 (Šel sem v čevljih iz trave), Christine Nöstlinger: *Die feuerrote Friederike*, 1970 (Ognjeno rdeča Friderika), Ernst A. Ekker: *Herr Feierlich verändert sich / Das Geheimnis um Herrn Feierlich*, 1968 (Gospod Feierlich se je spremenil / Skrivnost o gospodu Feierlichu), Nöstlinger Christine: *Der Spatz in der Hand und die Taube auf dem Dach*, 1974 (Vrabec v roki in golob na strehi), Andersen Vita: *Petruschkas Lackschuhe*, 1989 (Petrovi lakasti čevlji), Königslow Andrea Wayne von, Stefan Slupetzky: *Geschichten vom Klöchen*, 1994 (Straniščne zgodbe).

Knjigam o drugačnih in drugačnosti, ki vzbujajo pomisleke tudi pri članih žirij in ostajajo brez nagrad, posveča svoj prispevek *Kein Gold für küssende Cowboys* (Brez zlata za kavboja, ki se poljubljata) Manuela Kalbermatten.

Renate Welsh v prispevku *Ein Grund zum Feiern* (Razlog za praznovanje) razmišlja o tem, kaj pomenijo avtorju nagrade. Sama je šestkrat prejela ÖKJBP. Ugotavlja, da ji nagrade niso omogoči-

le brezskrbnega materialnega položaja, tudi njena slava ni preseгла kroga poznavalcev področja mladinske literature, prinesle pa so ji notranje zadovoljstvo in srečo, da je za svoje delo dobila priznanje, zato jo veseli, da nagrade obstajajo.

Avtor Georg Bydlinski, nagrajenec z ÖKJGP 2005, z nagrado Österreichischer Staatspreis für Kinderlyrik 2001 (avstrijsko državno nagrado za poezijo za otroke) in dobitnik drugih nagrad, posveča svoj prispevek *Lustig singt die Regentonne, lieblich klingt der Gartenschlauch* (Veselo zapoje sod za deževnico, ljubko zazveni cev za zalivanje) nagrajenim pesniškim zbirkam. Predstavi avtorje in njihove posamezne pesmi, od nagrajenke Christine Busta leta 1959, preko Vere Ferra-Mikure leta 1964, Friedl Hofbauer leta 1966, 1969/70 in 1983/84, nato skupine avtorjev za *Das Sprachbastelbuch* (Jezikovna sestavljanica) leta 1974/75, nato pesniške zbirke *Im Pfirsich wohnt* (V breskvi stanuje breskova koščica), v kateri je zastopanih 71 avtoric in avtorjev, in jo je uredil leta 1995 Wolf Harrant, nato Martina Auerja leta 2000 in Doris Mühringer, nagrajene leta 2001. Na posameznih primerih prikaže razvoj poezije za otroke v Avstriji, ki je tudi odraz spreminjajočega časa. Pri nagradah za otroško poezijo, ki so bile nekajkrat podeljene za dveletno produkcijo, od leta 2001 pa ni bila za poezijo podeljena nobena nagrada ÖKJBP in od leta 2007 nobena Österreichischer Staatspreis für Kinderlyrik, se mu zastavlja vprašanje, ali otroška poezija ni več v igri za nagrade.

Hildegard Gärtner, vodja založbe Jungbrunnen, v prispevku *Haltbar bis übermorgen?* (Obstojen do pojutrišnjem) opozarja na založniške izkušnje in senziбилnost, ki so potrebni, da uredniki presodijo, katere knjige velja obdržati dlje časa na zalogi in za katere so smiselni in uspešni številni ponatisi, vendar nagrade niso vedno jamstvo poslovne uspešnosti.

Friedrich C. Heller, znameniti zbiratelj slikanic od leta 1950 dalje, podaja v prispevku *Die ersten 20 Jahre* (Prvih 20 let) svoj pogled na avstrijsko slikaniško sceno v obdobju od 1955 do 1975, ki zagotavlja avstrijskim ilustratorjem enakovredno mesto v mednarodnem slikaniškem prostoru.

Karin Haller v prispevku *Latente Talente* (Skriti talenti) poudari pomen skrbi za domače mlade pisatelje in ilustratorje, ki ustvarjajo za mlade. Poleg pomoči in usmerjanja posameznih lektorjev v založbah, kar je bilo v preteklosti pogostejše, spodbuja mlade ustvarjalce vsakoletna avstrijska nagrada Dixi Kinderliteraturpreis, ki se od leta 2001 podeljuje pisateljem in od leta 2005 tudi ilustratorjem. Nagrajencem omogoča, da delajo skupaj s tutorjem, ki je priznan avtor. Nagrado razpisuje Inštitut za mladinsko literaturo (Institut für Jugendliteratur), ki prireja tudi seminarje za mlade avtorje knjig za otroke in mladino.

K ustvarjanju za mlade in mlade k branju spodbuja tudi ustanova Kinderbuchhaus im Schneiderhäusl (tudi naslov prispevka) s številnimi prireditvami in ustvarjalnimi delavnicami. Ustanova je za svoje uspešno delo prejela leta 2015 nagrado za umetnost, ki jo podeljuje avstrijska banka Bank Austria Kunstpreis.

Silke Rabus v prispevku *Zur Sache kommen* (Priti do stvari) izpostavi nekaj nagrajenih poučnih knjig za otroke in mladino, za katere je značilno, da posamezna področja, humanistična in naravoslovna, obravnavajo ne le suhoparno faktografsko, ampak besedila pritegnejo bralca k aktivnemu sodelovanju, k poglubljenemu zanimanju za področje in h kreativnemu ustvarjanju.

Peter Rinnerthaler prispeva v tej številki zapis z naslovom *Zum streiten gehören immer zwei. Zum Gewinnen meistens auch* (Za prepir sta vedno potrebna dva. Za zmago večinoma tudi.)

o uspešnih in nagrajenih pisateljskih in ilustratorskih dvojicah, pri katerih so umetniška ustvarjalnost, medsebojno zaganje in skupno iskanje novih estetskih oblik odigrali odločilno vlogo.

Na koncu je v tej številki revije navedenih še nekaj predlogov knjig iz preteklih let, ki naj bi s ponatisi bile zopet dostopne bralcem.

Tanja Pogačar

NAGRADA KRISTINE BRENKOVE ZA IZVIRNO SLOVENSKO SLIKANICO 2016

Nagrado je prejela slikanica *O kravi, ki je lajala v luno*, pri kateri sta moči združila pisateljica **Ida Mlakar in ilustrator **Peter Škerl**.**

Namen in poslanstvo nagrade, ki jo Zbornica knjižnih založnikov in knjigotržcev pri Gospodarski zbornici Slovenije podeljuje od leta 2004 (sprva pod imenom izvorna slovenska slikanica), je spodbujanje nastanka izvirnih slovenskih slikanic, izoblikovanje vrednostnih meril za pripravo in ocenjevanje slikanic, spodbujanje branja in bralnih navad ter spodbujanje navad nakupovanja dobrih slikanic. Od leta 2013 se nagrada podeljuje (okrog) 22. oktobra, na dan rojstva slovenske pisateljice, prevajalke in legendarne urednice Kristine Brenk, po kateri je tudi poimenovana.

V razpisnih pogojih je slikanica opredeljena kot natisnjen tekst v prozi ali v verzih z vsaj 40% ilustracij notranjega obsega in na najmanj 5 listih različnih formatov ali materialov. Natečaja se lahko udeleži vsak založnik z vsako slikanico, ki izpolnjuje naslednje pogoje:

- izdana je bila prvič in v razpisnem obdobju,

- nosilec projekta je slovenska založba,
- avtor ilustracije je slovenski,
- avtor teksta je slovenski.

Za vsako posamezno prijavljeno slikanico je potrebno plačati prijavnino.

Založnik(i) nominiranih slikanic in nagrajene slikanice prejmejo plaketo, avtor besedila in avtor ilustracije pa plaketo in denarno nagrado.

Žirija v sestavi: dr. Igor Saksida (Pedagoška fakulteta Ljubljana), predsednik, in člani Vojko Konrad Zadavec (Mestna knjižnica Ljubljana), dr. Tomaž Zupančič (Pedagoška fakulteta Maribor) ter Zdravko Kafol (Zbornica knjižnih založnikov in knjigotržcev) je 10. oktobra 2016 izmed 29 slikanic, ki jih je poslalo na razpis za nagrado 14 založb, izbrala 5 nominiranih del. Navajamo jih po abecednem redu naslovov:

- *Beli muc in črni muc*, Helena Kraljič, Adriano Janežič, Morfemplus
- *Kako je gospod Feliks tekmoval s kolesom*, Peter Svetina, Ana Razpoutnik Donati, MIŠ
- *Menjalnica sanj*, Milan Dekleva, Jure Engelsberger, MKZ
- *O kravi, ki je lajala v luno*, Ida Mlakar Črnič, Peter Škerl, MIŠ
- *Sredi sreče in v četrtek zjutraj*, Peter Svetina, Kristina Krhin, Sodobnost

Nagrado, ki je bila podeljena 27. oktobra 2016 v Trubarjevi hiši literature v Ljubljani, je prejela slikanica *O kravi, ki je lajala v luno*, pri kateri sta moči združila pisateljica **Ida Mlakar** in ilustrator **Peter Škerl**.

Nagrajena slikanica se ukvarja s temo staranja oziroma s tem, kaj se zgodi s tistimi, ki so *odsluženi*, se postarajo, ne zmorejo več svojih zadolžitev. Mrvica se oznaki, da je utrujena stara krava, upre že s tem, da se nenavadno obnaša, nato še pobegne s kolesom in po strašljivem potovanju v zapuščeni hiši sreča *ocufanega konja v zaprašenem fraku*, ki ne

zmore več vleči vozov. Da je na svetu še prostor za starega konja, ki pleše step, in kravo, ki poje bluz, dokazuje konec pravljíčne zgodbe – ljudje ju sprejmejo in oba junaka sta srečna ob morju.

Kot piše v utemeljitvi nagrade, humor zgodbe pod svojo lupino skriva temo, ki ni prav nič humorna, ampak vredna temeljitega razmisleka – temo staranja.

Zgodbo nadgrajuje vrhunska, sporočilno kompleksna risba z obilico humorja, ki odlično upodablja prostor in sooblikuje močno vzdušje celote. Ilustracije so dvostranske, ob njih tudi enostranske ob beli strani z besedilom; te izražajo karikirano linearno perspektivo. Slikanica, ki z uravnoteženostjo in sporočilnim bogastvom besednega in likovnega jezika ter skladno interakcijo med obojim deluje kot mnogopomenska zgodba o tem, da je vsakdo med nami lahko kdaj Mrvica, je po prepričanju

žirije vrhunski, naslovniško odprt likovno-besedilni monolit.

Avtorica **Ida Mlakar** je na osnovi svojih bogatih bibliotekarskih izkušenj povedala, da je tema staranja v slikaniških izdajah manj obdelana. Če pa so že slikanice na to temo, se staranja lotevajo z drugega zornega kota, kot da bi staranje prinašalo samo usihanje življenjske moči, bolezen, približevanje smrti. »Ne opisujejo pa pogosto pozitivnih, svetlih momentov, ki še ostanejo v tem starostnem obdobju, zlasti ko se obrnemo k sebi navznoter, ko iščemo hobije iz svojega otroštva, ko začnemo razvijati neko ustvarjalnost, se mogoče več družiti, ker je več časa,« je še dodala pisateljica.

Lansko leto je nagrado prejela Maja Kastelic za avtorsko slikanico *Deček in hiša*.